

DET DANSKE
SPROG- OG
LITTERATURSELSKAB

Aarhus Universitetsforlag

AARHUS UNIVERSITY PRESS

ISBN 978 87 7184 164 0
436 sider, hardback
Pris: 399,95 kr.
Udkommer 7. august 2019

PRESSEKONTAKT:
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Ledende redaktør:
Ebba Hjorth
Tlf.: 60 80 20 35
Mail: eh@dsl.dk

Direktør:
Karen Skovgaard-Petersen
Tlf.: 29 62 46 95
Mail: ksp@dsl.dk

Værket er finansieret af Carlsbergfondet

Pressemeddelelse

Dansk sprog fra guldhornene til Yallahrup Færgeby

Bind 3 i serien *Dansk Sproghistorie* 1-6 med titlen *Bøjning og bygning* udkommer den 7. august.

Redaktion: Ebba Hjorth, Henrik Galberg Jacobsen, Bent Jørgensen, Birgitte Jacobsen, Merete Korvenius Jørgensen og Laurids Kristian Fahl

Dansk har en meget fast ordstilling. I dag siger man *Jeg fremstillede en stol*, mens *Jeg en stol fremstillede* især optræder for at svigerfars festsange kan rime.

Men sådan har det ikke altid været. Da guldsmeden Lægæst i 1. halvdel af 400-tallet ristede den berømte runeindskrift på guldhornet fundet i 1734 i Gallehus i Sønderjylland, skrev han om sig selv at han *horn a tawido* (egl.: horn gjorde). Indskriften er ikke en festsang, så hvad er der sket med det danske sprog i de forløbne 1.600 år?

Den måde man gennem tiden har bøjet ordene på, og hvordan man har dannet sætninger af dem, har ændret sig siden Lægæsts runer blev ristet. Disse ændringer er omdrejningspunktet i bind 3 af *Dansk Sproghistorie*, der har titlen *Bøjning og bygning*.

Bindet rummer beskrivelser af udviklingen og forenklingen i tidens løb af ordenes bøjning og af ordenes forskellige roller i opbygningen af sætninger (syntaks). Disse forandringer afspejler sig både i tid, sted og socialklasse – også når det gælder ordenes udtale. Derfor fortæller bindet også om dialekternes og sociolekternes historie, særtræk og udvikling.

Det danske sprogs skiftende bøjning og bygning beskrives og eksemplificeres med et bredt udvalg af kilder – fra Guldhornsindskriften over Christian 4.s håndskrevne breve til lydoptagelser af moderne talesprog, som ofte har en friere ordstilling end skrevet dansk. Men hverken Guldhornenes dansk eller Yallahrup Færgeby's dansk (som man kan høre på Dansk Sproghistories hjemmeside, danskspoghistorie.dk) er forkert dansk, og det er svigerfars dansk i festsangen heller ikke – det er varianter af dansk der er adskilt af tid, sted og kontekst.

ek hlewagastir holtijar horna tawido
'Jeg Lægæst, skovboeren, fremstillede hornet'

Om *Dansk Sproghistorie* 1-6

Dansk Sproghistorie 1-6 har flere end 80 eksperter som forfattere. Det er den første samlede beskrivelse af dansk siden 1968 – og den mest ambitiøse.

Bind 1 af *Dansk Sproghistorie*, *Dansk tager form*, udkom i november 2016. Her kan man blandt meget andet læse om hvordan dansk blev dansk, og om forskellige måder at beskrive sprog og skrive sproghistorie på. Man kan også få indblik i de mange forskellige slags skrifter vi har brugt og bruger i Danmark (fx runer, krøllede bogstaver, skriveskrifter og skrifter i elektroniske medier).

Bind 2, *Ord for ord for ord*, udkom i juni 2018. Bindet beskriver bl.a. hvordan de skrevne ord gennem historien har været stavet, og hvilke lyde der har været brugt i udtalen af dansk. Der fortælles om arveord, låneord og fremmedord og om hvordan nye ord før og nu dannes ved sammensætning og afledning. Og så præsenteres også det særlige ordforråd i fagsprog, slang og sted- og personnavne.

Bindene 4-6 er under redaktion. I bind 4, *Dansk i brug*, kan man læse om udbredte genrers sprogbrug, fx i love, biler og salmer, i ordsprog, i viser og sange og i talte, skrevne og elektroniske nyhedsmedier. Bind 5, *Dansk i samspil*, fortæller om det danske sprogs indflydelse ude i verden og om brugen af andre sprog i Danmark gennem historien. Indflydelsen på sproget fra markante danske forfatters værker og fra oversættelser til dansk af klassisk litteratur er hovedtemaet i bind 6, *Forfatternes dansk*.

På *Dansk Sproghistories* hjemmeside, danskspoghistorie.dk, kan man finde oplysninger der supplerer den trykte bog. Ud over skriftligt materiale kan man her høre lydfiler med talt sprog, fx skuespillerinden Louise Phisters oplæsning fra 1904 af et par Holberg-monologer, og se billeder og relevante filmklip som fx Danmarks Radios julekalenderparodi *Yallahrup Færgedy* fra 2007.

Om Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL) udgiver og dokumenterer dansk sprog og litteratur fra de ældste tider til i dag – i bogform og på nettet. Læs mere på dsl.dk.